

Leeuwarden, Nederlands hoofdstad van de smaak in 2015 en Europa's culturele hoofdstad in 2018, zet zichzelf culinair en cultureel op de kaart.

CEES DORLAND BEELD ND

Klein Manhattan in het noorden

Uitzicht over Leeuwarden vanaf de Oldehove. Links een in augustus onthuld kunstwerk in de Oude Lombardsteeg. De Amsterdamse kunstenaar Giny Vos ontwierp voor de vervallen steeg een zestig meter lange walvis.

2015 is in Friesland het jaar van Marijke Meu, een van de stamhouders van het Oranjehuis die 250 jaar geleden overleed. Behalve op de banden met de Oranjes is de Friese hoofdstad trots op Mata Hari, Geert Mak en andere (wereld)beroemde Leeuwarders.

Wie een stedentrip maakt, is een paar dagen lid van een familie. Op de eerste dag meld je je op je logeeradres en ga je een beetje onwennig met een plattegrond op pad om de stad te verkennen. De volgende morgen bij het ontbijt tref je lotgenoten en heb je de mogelijkheid elkaar tips te geven, waarna je gericht op pad kunt. Als trouwe Frieslandganger – ik ga ieder jaar met familie en vrienden een weekje zeilen in Sandfirden – was ik eigenlijk nog nooit in Leeuwarden geweest. De Friese hoofdstad heeft een echte oude binnenstad en is met ruim honderdduizend inwoners ook een echte stad. Om de stad te leren kennen, zijn twee actuele stadswandelingen beschikbaar: een langs de monumenten in de stad en een in de voetsporen van de Nassaus en de Oranjes die nauw zijn verbonden met de geschiedenis van deze hofstad.

Leeuwarden is uitgeroepen tot culturele hoofdstad van Europa in 2018. De jury was vooral onder de indruk van de gemeenschapszin, de 'mianskip', die de Friese hoofdstad aan de dag legde om de titel in de wacht te slepen. Op tal van plaatsen zetten vrijwilligers zich in om cultureel erfgoed te onderhouden en aan het publiek te laten zien. Henk Hulscher is architect in ruste ('Wat klinkt dat oud, zo voel ik me niet') en sinds dit jaar actief voor de een kleine

tien jaar geleden opgerichte Stichting Praamvaren Leeuwarden. De stichting bezit drie fluitpramen ('De Greate', 'Pake Rein' en 'De Nije') waarmee vorig jaar 20.000 mensen door de uitgebaggerde grachten van Leeuwarden konden varen. Het water in de grachten is van goede kwaliteit. 'De waterlieries bloeien en er wordt weer gevist en gezwommen in de grachten', vertelt Hulscher, een van de 45 vrijwilligers die de praamvaarten mogelijk maken. Hulscher stuurt de 'Pake Rein' behendig door de smalle grachten en onder de nauwe bruggen door, terwijl zijn collega John Algra een toelichting geeft. 'In de praam leer je de stad snel kennen', zegt Hulscher. Eerder die middag heeft hij een groep studenten aan boord gehad voor hun kennismaking met de universiteitsstad. 'De leukste groep tot nu toe was een groep Nigerianen. Die begonnen spontaan te zingen toen we onder de bruggen doorvoeren.'

pronkstuk

De afvaart van de pramen is tegenover Van der Velde, een boekhandel met stadse allures waar van 1 mei tot en met 1 oktober de kaartjes voor de rondvaarten gekocht kunnen worden. Ook John Algra is trots op zijn stad. We varen de binnenstad uit en komen langs de Prinsentuin, de Oldehove, Us mem (een bronzen beeld van een Friese stamboekkoef), het ouderlijk huis van historicus en publicist Geert Mak en de gebouwen van ING bank en een aantal verzeke- raars. 'Daar danken we de bijnaam 'klein Manhattan van het noorden' aan', vertelt Algra. De Oldehove is een markante plek in Leeuwarden. De toren moest het pronkstuk naast een

nieuwe kerk worden, maar de bouw ervan werd in 1533, een paar jaar na de start, stilgelegd omdat die scheefzakte. 'De toren is mooi mislukt', zeggen ze nu in Friesland. In 2011 is de Oldehove gerestaureerd en opnieuw ingericht. Je kunt met de lift naar de eerste verdieping en met de trap naar de top, waar je vanuit een glazen uitkijk mooi uitzicht over Leeuwarden hebt. De Oldehove wordt beheerd door vrijwilligers van het Historisch Centrum Leeuwarden (HCL) en is van april tot eind oktober open voor publiek. In het HCL is nog tot en met 3 januari een tentoonstelling te zien over Johann Hermann Knoop, de tuinman van de 250 jaar geleden overleden Maria Louise van Hessen-Kassel. Ze was populair in Friesland en dankt daar haar bijnaam Marijke Meu aan. Ze was de moeder van stadhouder Willem IV en tussen 1711-1731 regentes voor hem in Groningen, Friesland en Drenthe en tussen 1759-1765 regentes voor haar minderjarige kleinzoon stadhouder Willem V. Knoop werd in 1732 door Maria Louise naar Leeuwarden gehaald om de tuinen van haar buitenvest Mariënborg in te richten en te verzorgen.

In zijn boeken *Pomologia* en *Fructologia* beschrijft en tekent Knoop honderden fruitsoorten. Hij beschikte over veel wetenschappelijke kennis en wilde die graag delen, al was hij kritisch over de krant, een nieuw fenomeen in zijn tijd. In het boekje *Kort onderwijs, hoedanig men de couranten best lezen en gebruiken kan*, formuleerde hij zijn motto: 'Men moet niet alles verhalen dat 'er wel vertelt word; dewyl men van alle Dingen geen kennis heeft.'

►► www.historischcentrumleeuwarden.nl

eetcultuur

Leeuwarden is dit jaar 'Nederlands Hoofdstad van de Smaak'. Om de stad te verkennen, heeft We Are Grutsk (We Zijn Trots) een route gemaakt langs culinaire en culturele hoogtepunten: de Friese Food Tour.

Op de route maak je kennis met de Friese eetcultuur van vroeger en nu. Je komt bij Friese ondernemers, maar ook in het kleine door vrijwilligers beheerde Boomsma Museum en een ouderwetse Grutterswinkel (kruidenierswinkel). Als je overal langsgaat, heb je sùkerbôle (suikerbrood), allerlei soorten tsiis (kaas) en Oranjekoek gegeten en een glaasje Beerenburg gedronken.

In de Kleine Kerkstraat, al twee keer uitgeroepen tot de leukste winkelstraat van Nederland, zitten diverse speciaalzaken.

Een ervan is de Zuivelhoeve van Anton Klapwijk en Willie Oranje. 'Ik ben hier drie jaar geleden begonnen', vertelt Anton. 'Ik zat in de ICT als beheerder van een vacaturesite, maar had dat wel gezien.' Hij heeft geen spijt van de overstap. 'Ik moet veel harder werken, maar heb ook veel meer plezier in m'n werk, vooral door het contact met de mensen.'

Hij verkoopt kaas, breekbare chocolade, zuivelproducten en (Friese) worst. 'Het kenmerk ervan is dat het zachte worst is', legt Anton uit. Afhankelijk van het seizoen verkoopt hij er drie- tot zeshonderd per week.

tips in Leeuwarden

- Hotel Post Plaza. Dit hotel in het centrum van de stad werkt aan verbodsbefelling van het aantal kamers, om in 2018 de gasten van culturele hoofdstad Leeuwarden onderdak te bieden.
- House of Taste, gevestigd in de Kleine Kerkstraat. Verkoopt lunchpakketten en verhuurt kleedjes om te kunnen lunchen langs de gracht in de Prinsentuin.
- Visrestaurant Le Sandre. De specialiteit van eigenaar en chefkok Syb Zijlstra is het combineren van vlees met vis, bijvoorbeeld zijn eigengemaakte gedroogde visworst met 'le sandre', snoekbaars.
- Broodje Bewust, de een jaar geleden geopende biologische broodjeszaak van Fabian en Tjitske. Ze zijn trots op hun EKO-keurmerk. 'Onze gasten kunnen er bij ons op vertrouwen dat de broodjes echt eerlijk zijn.'
- By Us, het restaurant van kok Douwe van der Lei en zijn vrouw Ypie. 'Soms bedenken je een combinatie van producten die goed bij elkaar zouden kunnen passen.' Bij voorbeeld de amuse bij zijn Friese menu, droge worst in witte chocolade met mosterd en sesam.